

حرکت

شماره ۷ - بهار ۱۳۸۰

ص ص ۹۹ - ۹۱

بررسی وضعیت کمی و کیفی تربیت بدنی و ورزش استان مرکزی از دیدگاه مسئولان و مربیان ورزش

دکتر هاشم گوزه چیان - بهرام عابدی

استادیار دانشگاه تربیت مدرس - کارشناس ارشد تربیت مدرس

چکیده

هدف از انجام این پژوهش، بررسی وضعیت کمی و کیفی ورزش و تربیت بدنی (اداره کل) استان مرکزی بوده است. تحقیق حاضر به روش توصیفی و به شکل میدانی اجرا شده است. جامعه آماری برابر با نمونه آماری شامل کلیه مسئولان ادارات تربیت بدنی و مربیان کارت دار و فعال استان مرکزی است. در این تحقیق برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه مقدماتی و اصلی و در مواردی از مشاهده و مصاحبه بهره گیری شده است. برای تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است که با استفاده از آزمون خی دو، دیدگاه های مسئولان تربیت بدنی و مربیان ورزش در خصوص مسائل مورد مطالعه به شرح زیر می باشد. ۱- از نظر میزان رضایت از شغل خود تفاوت معنی داری مشاهده نشد ($P > 0.05$). ۲- در خصوص کیفیت و کمیت اماکن ورزشی تفاوت معنی داری مشاهده شد ($P > 0.05$). ۳- در مورد کیفیت تجهیزات ورزشی تفاوت معنی داری وجود نداشت ($P > 0.05$). ۴- در خصوص کمیت تجهیزات ورزشی تفاوت معنی داری مشاهده شد ($P > 0.05$). ۵- از نظر کیفیت و کمیت اماکن و تجهیزات ورزشی بانوان تفاوت معنی داری وجود نداشت ($P > 0.05$). ۶- در مورد کیفیت و کمیت تجهیزات ورزشی آقایان تفاوت معنی داری ملاحظه نشد ($P > 0.05$). ۷- در خصوص کیفیت و کمیت اماکن ورزشی آقایان تفاوت معنی داری وجود داشت ($P > 0.05$).

واژه‌های کلیدی

وضعیت کمی و کیفی، تربیت بدنی، استان مرکزی.

مقدمه

بدون شک سلامت یک جامعه به میزان گرایش مردم به فعالیت‌های سالم ورزشی و تحرک جسمی آنها وابسته است و به طور یقین تربیت بدنی و ورزش یکی از سالم‌ترین و مفیدترین فعالیت‌هایی است که افراد جامعه می‌توانند در اوقات فراغت به آن روی آورند.

ایجاد انگیزه در اقشار مختلف مردم برای انجام فعالیت‌های ورزشی، امکانات وسیعی را طلب می‌نماید و در صورتی که این علاقه در بین جامعه ایجاد شود، بسیاری از ناهنجاری‌های اجتماعی از بین خواهد رفت، اعتیاد و فساد اجتماعی کم خواهد شد، همچنین نسل‌های آینده از نظر قوای ذهنی و استعدادهای بدنی در سطح بالاتری قرار خواهند گرفت و توانایی مبارزه با مشکلات اجتماعی و تحمل در مقابل سختی‌ها در نزد افراد افزایش خواهد یافت.^۱

در میان سازمان‌ها و نهادهایی که در جهت توسعه و تعمیم سلامتی و نیرومندی جامعه تلاش می‌کنند، مسئولیت خطیر سازمان تربیت بدنی بیش از همه شناخته شده است و لزوم فعالیت‌های جسمانی و ورزش در بین اقشار مختلف مردم از نظر بهداشتی، اجتماعی، اقتصادی و ... بیش از پیش مورد تأکید است.

در این راستا شناخت بهتر کمبودها و کاستی‌ها، می‌تواند در ایجاد روش‌های و برنامه‌ها و نیز رفع نواقص ما را یاری دهد. این شناخت زمانی ایجاد می‌شود که مجریان امر تربیت بدنی که از نزدیک با مسائل مختلف ورزشی آشنایی دارند، در سراسر کشور تنگناها و مشکلات را عنوان نموده و راه‌حل‌هایی را پیشنهاد کنند. از این رو در این پژوهش از نظرها و پیشنهادهای افرادی که به نوعی با ورزش و تربیت بدنی سر و کار داشته و از نظر اجرایی مسئولیت خاصی را بر عهده دارند، استفاده شده است:

به طور یقین دستیابی به اهداف مختلف در زمینه تربیت بدنی، به عوامل و شرایط متعددی بستگی دارد که از جمله می‌توان به عواملی چون امکانات و تجهیزات ورزشی، فضای مناسب آموزشی، سطح معلومات و اطلاعات مسئولان تربیت بدنی و علاقه آنان به کار، زمان کافی برای پیاده کردن

۱- سعید، دقیقه رضایی. بررسی وضعیت تربیت بدنی مدارس پسرانه خراسان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه

برنامه‌ها و نیز بودجه کافی اشاره کرد.

بنابراین محقق در این تحقیق در صدد است به سئوالات زیر پاسخ دهد:

- ۱- آیا حرفه تربیت بدنی و مربی ورزش مورد رضایت مسئولان تربیت بدنی و مربیان ورزش می‌باشد؟
- ۲- آیا اماکن و تجهیزات ورزشی موجود از جنبه کمی و کیفی متناسب با ورزشکاران مرد و زن تحت پوشش است؟

ضرورت و اهمیت تحقیق

مدیریت ممکن است به عنوان شناخت هدف‌ها از طریق فعالیت‌های هماهنگ تمامی افراد مربوط به آنها تعریف شود.^۱

سایمون مدیریت را هم علم و هم هنر می‌داند و معتقد است چنانچه مدیری دارای تجربه کافی برای تصمیم‌گیری باشد و از شیوه‌ها و روش‌های علمی و امکانات موجود به نحو احسن استفاده کند، از موفقیت بیشتری در مدیریت به موفقیت بیشتری دست خواهد یافت.^۲

برنامه‌ریزی طرحی برای آینده مطلوب و راه‌های مؤثر وصول به آن است. برنامه‌ریزی وسیله‌ای است که فکر انسان از آن بهره می‌گیرد، گرچه فکر انسان تنها منبعی نیست که از آن بهره‌مند می‌شود. برنامه‌ریزی هنگامی که توسط افراد ضعیف انجام شود، به آداب نامناسبی تبدیل می‌گردد که تنها به نگرش کوتاه مدت بسنده می‌کند و به آینده‌ای که برای آن مورد استفاده قرار گرفته است توجهی نداریم.^۳

بنابراین در زمینه تربیت بدنی، بدون شک عواملی از جمله گماشتن نیروهای متخصص و با تجربه در پست‌های مدیریتی و آموزشی، برنامه‌ریزی دقیق، امکانات، تجهیزات و تأسیسات مناسب و کافی، می‌تواند نقش مهمی در پیشبرد و پیشرفت تربیت بدنی در هر منطقه داشته باشد. در این خصوص اگر یکی از عوامل با سایرین هماهنگی نداشته باشد، اجرای صحیح و منطقی برنامه‌های تربیت بدنی

1- Demsond & Shell, *Human Resources Management*, Marcel Dekker Inc; 1980. P 10.

2- Herbert Simon; *Administrative Behavior*, Macmillan Co. 1974. P.2.

3- Akoff, Russel; *A concept of Corporate of corporate planning* John Wiley and sons Inc, 1970. P.P. 2,4.

دچار اختلال می‌شود^۱.

بنابراین برای دستیابی به موفقیت، لازم است وضعیت تربیت‌بدنی و ورزش در استان‌های مختلف کشور از جمله استان مرکزی بررسی و نسبت به طرز تفکر افراد دست اندرکار و مؤثر در این زمینه آگاهی و شناخت لازم حاصل شود. در این صورت به نظر می‌رسد اطلاعات به دست آمده در کنار اهداف، اصول و امکانات مادی و معنوی موجود، امکان برنامه‌ریزی‌های صحیح و اصولی را بهتر فراهم آورد.

اهداف تحقیق

هدف کلی

بررسی وضعیت کمی و کیفی ورزش و تربیت‌بدنی استان مرکزی، هدف اصلی این تحقیق است.

اهداف اختصاصی

- ۱- بررسی وضعیت تحصیلی، سابقه خدمت، سن و رضایت شغلی مسئولان تربیت‌بدنی و مربیان ورزش.
- ۲- بررسی وضعیت فضاهای ورزشی و مقایسه آنها با شاخص استاندارد.
- ۳- بررسی میزان برگزاری کلاس‌های آموزشی (داوری، مربیگری)، مسابقات ورزشی، اردوها و مسافرت‌های ورزشی از دیدگاه مسئولان تربیت‌بدنی و مربیان ورزش.
- ۴- بررسی تعداد مربیان ورزش و ورزشکاران استان و مقایسه آنها با نسبت استاندارد موجود.
- ۵- بررسی میزان فعالیت مردم در ورزش‌های همگانی و تعیین خط مشی ادارات مختلف تربیت‌بدنی در این زمینه از دیدگاه مسئولان تربیت‌بدنی و مربیان ورزش.
- ۶- بررسی دیدگاه مسئولان تربیت‌بدنی و مربیان ورزش از لحاظ تخصیص بودجه در زمینه‌های مختلف ورزشی.
- ۷- بررسی دیدگاه مسئولان تربیت‌بدنی و مربیان ورزش در خصوص اهمیت رشته‌های مختلف ورزشی.
- ۸- بررسی و تحلیل پیشنهادهای ارائه شده از طرف مسئولان تربیت‌بدنی و مربیان ورزش برای پیشبرد اهداف تربیت‌بدنی و ورزش.

۱- میرمحمد، کاشف. بررسی و تجزیه و تحلیل وضعیت برنامه‌های تربیت‌بدنی مدارس استان آذربایجان غربی،

فرضیه‌های تحقیق

- دیدگاه‌های مسئولان تربیت بدنی و مربیان ورزش در خصوص مسائل مورد مطالعه به شرح زیر است : ۱- در مورد رضایت آنها نسبت به شغل خودشان، تفاوت معنی داری وجود ندارد. ۲- در خصوص کمیت و کیفیت تجهیزات ورزشی تفاوت معنی داری وجود ندارد. ۳- در زمینه ارتباط کمیت و کیفیت اماکن ورزشی تفاوت معنی داری وجود ندارد. ۴- در خصوص کمیت و کیفیت تجهیزات ورزشی آقایان تفاوت معنی داری وجود ندارد. ۵- در مورد کمیت و کیفیت اماکن ورزشی آقایان تفاوت معنی داری وجود ندارد. ۶- در زمینه کمیت و کیفیت تجهیزات ورزشی بانوان تفاوت معنی داری وجود ندارد. ۷- در خصوص کمیت و کیفیت اماکن ورزشی بانوان تفاوت معنی داری وجود ندارد.

روش تحقیق

روش این تحقیق از نوع توصیفی می باشد و به شکل میدانی اجرا شده است.

جامعه آماری

جامعه آماری این تحقیق شامل مربیان کارت دار طرف قرارداد با ادارات تربیت بدنی استان (۱۳۱ نفر) و نیز مسئولان ادارات تربیت بدنی استان مرکزی هستند که عبارتند از :

۱- اداره تربیت بدنی اراک	۲- اداره تربیت بدنی ساوه	۳- اداره تربیت بدنی شازند
۴- اداره تربیت بدنی محلات	۵- اداره تربیت بدنی خمین	۶- اداره تربیت بدنی تفرش
۷- اداره تربیت بدنی آشتیان	۸- اداره تربیت بدنی دلپجان	۹- اداره تربیت بدنی نیمه‌ور
۱۰- اداره تربیت بدنی فرمهین	۱۱- اداره تربیت بدنی کمیجان	۱۲- اداره تربیت بدنی زرند

نمونه آماری

با توجه به محدود بودن جامعه آماری، نمونه گیری انجام نشده و تعداد نمونه برابر جامعه آماری در نظر گرفته شده است.

ابزار گردآوری اطلاعات

با توجه به ماهیت پژوهش حاضر، ابزار گردآوری اطلاعات از طریق پرسشنامه مقدماتی و اصلی بوده است. در این خصوص دو پرسشنامه ویژه، برای مسئولان تربیت بدنی و مربیان ورزش تهیه و

تدوین شده است. ضریب پایایی سوالات پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به وسیله نرم افزار رایانه‌ای SPSS محاسبه و سپس در نمونه آماری اجرا شد که مقدار آن برای پرسشنامه مسئولان تربیت بدنی $\alpha = 0.98$ و برای پرسشنامه مربیان ورزش $\alpha = 0.97$ به دست آمد. ارزش آلفای محاسبه شده بیانگر این است که سوالات پرسشنامه برای بررسی وضعیت کمی و کیفی ورزش و تربیت بدنی استان مرکزی متناسب است.

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Reliability coefficients

N of cases = 25.0 N of Items = 34

Alpha = 0.9783

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Reliability coefficients

N of cases = 12 N of Items = 31

Alpha = 0.9894

نتایج و پیشنهادهای تحقیق

با توجه به اینکه اکثر مسئولان تربیت بدنی استان مرکزی دارای دامنه سنی بین ۳۱-۳۵ سال (۵۸/۳ درصد)، سطح تحصیلات لیسانس (۵۸/۳ درصد)، رشته تحصیلی غیر تربیت بدنی (۵۸/۳ درصد) و سابقه خدمت مسئولیت زیر ۵ سال (۶۶/۷ درصد) هستند، بنابراین پیشنهاد می شود بافت مسئولان تربیت بدنی استان به سود نیروهای تحصیل کرده و با تجربه در این رشته تغییر جهت دهد و بهتر است در این زمینه از افراد متخصص استفاده شود.

نظر به اینکه اکثر مسئولان تربیت بدنی و مربیان ورزشی اظهار داشته اند که در استان مرکزی از جنبه کمی و کیفی، در خصوص اماکن و تجهیزات ورزشی، در حد نامناسب و نامطلوب است، بنابراین پیشنهاد می شود تا نوسازی و تأسیس اماکن و تهیه تجهیزات ورزشی مناسب و نحوه تأمین بودجه ادارات مختلف تربیت بدنی مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد تا در آینده این کمبودها و نقصانها به حداقل برسد.

با توجه به نسبت مربی به تعداد ورزشکار در استان مرکزی (آقایان $\frac{1}{229}$ بانوان $\frac{1}{50}$) و نیز نظر به معیار استاندارد موجود ($\frac{1}{6}$)، پیشنهاد می شود از طرف ادارات تربیت بدنی مربوطه کلاس های آموزشی (مربیگری، داوری) تشکیل شود تا کمبود شدید مربی در این استان برطرف گردد.

با توجه به اینکه ورزش همگانی عامل اساسی در سلامت افراد، اجتماعات و جوامع است و نیز با نظر به اینکه اکثر مسئولان تربیت بدنی در استان اظهار داشته‌اند ورزش همگانی در منطقه تحت سرپرستی آنان اجرا نمی‌شود (۵۸/۴ درصد)، همچنین مسئولان، مشکلات انجام ورزش‌های همگانی را به ترتیب ۱ - عدم علاقه‌مندی و استقبال مردم، ۲ - کمبود مربیان و متخصصان کارآمد، ۳ - کمبود فضاهای ورزشی و شرایط نامناسب آب و هوایی عنوان نموده‌اند، بنابراین پیشنهاد می‌شود که ورزش همگانی از طریق هماهنگ شدن مقامات دولتی و همکاران کلیه افراد و نهادهای ذی نفع جامع و حمایت همه جانبه مقامات دولتی در کلیه سطوح دولتی و نیز از طریق اهداف واضح و تحقق یافتنی همراه با اقدامات تبلیغاتی انجام گیرد. همچنین اگر قرار به پیاده کردن ورزش همگانی است، باید دارای ویژگی‌های زیر باشد:

الف) فراگیر باشد، کلیه گروه‌های جمعیت زن و مرد را در کلیه مراحل زندگی در برگیرد.
ب) همچنین تأکید خاصی بر نیازهای جمعیت مسن، در حال رشد، اقلیت‌ها و معلولان داشته باشد.

ج) مطابق با شرایط محلی و منطقه‌ای و ظرفیت‌های افراد مقیم باشد، زیرا امکان استفاده از یک سیاست در کل جهان غیر ممکن است.

د) به منظور ارتقای سطح ورزش، این برنامه‌ها رایگان باشد و از طریق سازمان‌های ورزشی و ورزشکاران برگزیده که می‌توانند در جهت گسترش برنامه‌های ورزشی همگانی کمک‌های قابل توجهی نمایند و به عنوان الگوی دیگر افراد ایفای نقش کنند، حمایت شود.
در دستیابی به برنامه‌های مشارکت جسمی، آموزش، تسهیلات و خدمات، نباید هیچ گونه تبعیض اعمال شود. کلیه افراد از هر جنسیت، نژاد و سطوح اجتماعی - اقتصادی باید از حمایت و فرصت یکسان برخوردار شوند.

با توجه به برابر بودن جمعیت مرد و زن استان مرکزی و همچنین با توجه به نسبت $\frac{1}{116}$ ورزشکاران زن به جمعیت بانوان استان، پیشنهاد می‌گردد شرایطی ایجاد شود که مشکلات بانوان، چگونگی فراهم ساختن شرایط مطلوب ورزشی و ایجاد تسهیلات و امکانات برای گسترش و بهبود ورزش بانوان در شهرستان‌های این استان مورد ارزیابی و بررسی قرار گیرد.

با توجه به اینکه یکی از عوامل مهم در پیشبرد ورزش برگزاری مستمر و منظم مسابقات بر اساس تقویم ورزشی است، پیشنهاد می‌شود ادارات تربیت بدنی مناطق، ترتیبی اتخاذ کنند که مسابقات به صورت مستمر و منظم و بر اساس تقویم ورزشی موجود برگزار شود.

با برگزاری مسابقات علمی - ورزشی و تشویق افراد توسط ادارات تربیت بدنی، سعی شود توان

علمی و جسمی مربیان ورزش بالا برده شود.

مسئولان تربیت بدنی بر کار مربیان ورزش نظارت داشته باشند و مشکلات آنها را بررسی و رسیدگی کنند.

با توجه به نظر خواهی مسئولان تربیت بدنی و مربیان ورزش در خصوص مشخص ساختن چهار رشته مهم ورزشی در استان مرکزی، پیشنهاد می شود اگر قرار است در زمینه ورزش در استان مرکزی سرمایه گذاری گردد، باید بیشتر در این رشته ها سرمایه گذاری کرد. برای خانم ها: آمادگی جسمانی، بدنسازی، والیبال، تنیس روی میز، رزمی، شنا و برای آقایان: فوتبال، کشتی، والیبال، رزمی، دو و میدانی.

پیامد چنین امری ناگزیر ارائه پیشنهادهایی برای بهبود وضعیت کمی و کیفی برنامه های تربیت بدنی این استان است.

منابع و مآخذ

۱. دقیقه رضایی، سعید. "بررسی وضعیت تربیت بدنی مدارس پسرانه خراسان". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم تهران، ۱۳۷۱.
۲. ساداتی، حمید. طرح شناسنامه ورزشی استان آذربایجان غربی، مرکز تحقیقات و آموزش، ۱۳۷۱.
۳. سازمان برنامه و بودجه کشور. موازین فنی ورزشگاهها، تهران، ۱۳۷۴.
۴. سیف، علی اکبر. روش های اندازه گیری و ارزشیابی آموزشی، تهران، ۱۳۷۵.
۵. کارگر، غلامعلی. بررسی وضعیت جاری تربیت بدنی ورزش کشور و شناخت مشکلات و تنگنای آن از دیدگاه مسئولان تربیت بدنی استان ها و شهرستان ها و مناطق مختلف، دفتر تحقیقات و آموزش، ۱۳۷۴.
۶. کاشف، مجید "بررسی وضعیت جاری ورزش مدارس و شناخت مشکلات و تنگنای آن از دیدگاه مسئولان تربیت بدنی مناطق و شهرستان ها". واحد پژوهش و تحقیق وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۶۸.
۷. کاشف، میرمحمد. "بررسی و تجزیه و تحلیل وضعیت برنامه های تربیت بدنی مدارس استان آذربایجان غربی". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم، ۱۳۷۰.
۸. کریمی، جواد. نگاهی به تاریخ تربیت بدنی جهان، نشر دانشگاهی، تهران، ۱۳۶۵.
۹. کوزه چیان، هاشم. ارزشیابی عوامل آموزشی دانشکده های تربیت بدنی کشور در مقطع

- کارشناسی رساله دکتری تخصصی رشته تربیت بدنی، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۴.
۱۰. مجموعه قوانین، آیین نامه ها و اساسنامه های مصوب سازمان تربیت بدنی، دفتر برنامه ریزی تربیت بدنی و ورزشی، ۱۳۷۳.
۱۱. مشخصات و موازین فنی فضاها و ورزشی، انتشارات اداره تربیت بدنی آموزش و پرورش، چاپ اول، ۱۳۷۸.
۱۲. موسویان، سیدمصطفی. بررسی سطح سرانه فضاها و اماکن ورزشی متعلق به سازمان تربیت بدنی، مرکز تحقیقات و آموزش، ۱۳۷۵.

13. Ackoff, Russel, L. "A concept of corporate planning". John Willey andsons Inc, 1970. P.P.1.2.4.

14. Demsond D. Martin and Richard L. Shell. "Human Resources Management". Marcel Dekker Inc, 1980.

15. Herbert A. Simon. "Administrative Behavior". MacMillan Co; 1974.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی